

Gert Ledig
POVRAČILO

prevod Marko Košan

*Posvečeno mrtvi ženski,
ki je nikoli nisem videl žive.*

Imena vseh oseb v tej knjigi, prav tako datum opisanega zračnega napada, so izmišljena. Vsaka podobnost z resničnimi osebami v ameriških zračnih silah, ki so v letih 1944–45 bombardirale Nemčijo, ter z nemškimi vojaki in civilisti, je nenamerna.

13.01 po srednjeevropskem času

Pustite otroke in ne branite jim priti k meni. –

Ko je padla prva bomba, je zračni pritisk vrgel mrtve otroke ob zid. Predvčerajšnjim so se zadušili v neki kleti. Na pokopališču so jih samo odložili, saj so se njihovi očetje borili na fronti, njihove matere pa so morali poiskati. Našli so le eno, a je zmečkana ležala pod ruševinami. Tako je bilo videti povračilo.

Z zemljo, ki jo je bomba vrgla v zrak kot vodo v fontani, je poletel tudi otroški čevljiček. Vendar je bilo čisto vseeno. Že pred tem je bil raztrgan. Ko se je zemlja znova razsula po tleh, se je zaslišalo tuljenje siren. Zavijalo je, kot bi se razbesnel orkan. Sto tisoč ljudi je začutilo, kako jim razbija srce. Mesto je gorelo že tri dni, sirene pa so se praviloma oglasile prepozno. Videti je bilo, da nalašč, saj so ljudje potrebovali čas, da bi lahko živeli, preden so jih zbombardirali.

Takšen je bil začetek.

Dve ženski na drugi strani ceste, nasproti pokopališkega zidu, sta ustavili voziček in stekli preko. Prepričani sta bili, da je ob pokopališkem zidu varno. Zmotili sta se.

Naenkrat so na nebu zagrmeli motorji. Ostre magnezijeve puščice zažigalnih izstrelkov so se usule kot dež in se sikajoče zapikovale v asfalt. Sekundo kasneje se je cestna prevleka razpočila. Kjer je bil trenutek prej asfalt, so sikali plameni. Zračni udar je prevrnil voziček. Ojnica je poletela v nebo, izpod odeje se je

skotalil otrok. Mati ob zidu ni zakričala. Ni imela časa. To ni bilo otroško igrišče.

Ob materi je stala neka ženska in gorela kot bakla. Kričala je. Mati se je nemočno ozrla proti njej, nato je tudi sama zagorela. Plameni so ji švignili od spodaj navzgor po nogah, čez bedra, do trupa. Toliko je še videla, preden se je sesedla vase. Eksplozivni val se je razpočil ob pokopališkem zidu, v istem trenutku je zagorela tudi cesta. Asfalt, kamenje, zrak.

Tako se je godilo zunaj pokopališča.

Znotraj je bilo drugače. Predvčerajšnjim so bombe izkopavale. Včeraj zopet zakopavale. Kako bo danes, ne vemo. Tudi razpadajoča trupla v vojaških grobovih tega ne vedo. Pa bi morala. Na njihovih križih je pisalo: Vaša žrtev ni bila zaman.

Morda jih bo danes sežgalo.

Poročniku so amputirali levo roko. Ležala je dva tisoč štiristo kilometrov stran od tega mesta, v apneni jami zasilne vojaške bolnice v El Alameinu. Tam je zgnila. Poročnik je imel zdaj na položaju za pokopališčem na razpolago protezo, osem protiletalskih flakov,* deset odsluženih vojakov in maturante humanistične gimnazije.

Zažigalne bombe so padale tri milje navzdol skozi zrak. Razpočile so se na njegovem betonskem bun-

* Flak (nem. Flugzeugabwehr-Kanonen) je bil nemški protiletalski top iz druge svetovne vojne in steber protizračne zaščite bombardiranih mest. (Vse opombe pod črto so prevajalčeve.)

kerju. Odvrigel jih je narednik Strenehen, ki so ga kasneje opisali kot:

človeka.

Teh je bilo veliko, ljudi. Ko je Strenehen zagledal plamene nad pokopališčem, je bil za kakšno sekundo zadovoljen. Cilj je izbral, ker je menil, da bo tamkaj zadel le mrtve. Ni pa vedel, da bodo zaradi tega šestdeset minut kasneje enega izmed njegovih z lopato pobili do smrti.

V tej uri, ali po njej, jih je umrlo še več. Na nerojenega otroka v materinem telesu se je zrušil zid stanovanjske hiše. Francoskega vojnega ujetnika z imenom Jean Pierre je pokončalo puškino kopito. Šest šolarjev humanistične gimnazije je odnesel izstrelek, ki je obtičal v cevi protiletalskega orožja. In šlo je še sedemsto brezimnih drugih.

Nima jih smisla omenjati. V teh šestdesetih minutah jih je raztrgalo, zmečkalo, zadušilo. Preostali so čakali, kaj bo jutri.

Kasneje je nekdo rekel: »Saj ni bilo tako hudo. Nekaj jih je vendar ostalo.«

V letalu ameriških zračnih sil ni bilo stranišča, narednik Strenehen pa je vseeno bruhal. Letel je že skozi mnoge viharje, a mu nikoli ni bilo slabo. Ko so se odprle lopute ležišča za bombe, je bruhal vedno znova.

Lopute so se odpirale avtomatsko. Sprostile so jih optične merilne naprave. Ti instrumenti so natančno izračunali elevacijski kot, pot izstrelka, oddaljenost cilja in balistični popravek. Sprožili so vžigalnike,

razvrstili nabojnike. V primerjavi s tem je bila giljotina primitiven izum.

Enota narednika Strehena je letela spredaj in markirala cilje. Sedemdeset milj za njo je sledil prvi val. Štiristo bombnikov je skozi zrak nosilo toliko eksplozivnega tovora, da bi ga lahko naložili na dve veliki vlakovni kompoziciji.

Sonce se je bleščalo na njihovih krilih. Nad horizontom so viseli oblaki. Motorji so brneli, trideset milj za prvim je sledil drugi val.

Jaz, Maria Erika Weinert, sem se rodila 4. julija 1925 v Marburgu ob Lahni. Po osnovni in obrtni šoli sem se zaposlila pri koncernu Gerling kot pisarniška delavka. Zaradi tega sem se odselila od staršev in živela v precej velikem mestu med Renom in Elbo.

Moja najljubša barva je bila modra. Imela sem dolge lase, ki sem jih zvila v figo na tilniku. Če bi bilo mogoče, bi me veselilo, da bi se naučila plesati. Ampak dekletom med petnajstim in devetnajstim letom ples ni bil dovoljen. Eno leto sem pisala pisma vojaku, ki ga nisem nikoli videla. Moje največje doživetje je bilo poletno potovanje na morje. Naša soba je bila tik ob morju.

Takrat sem bila še otrok. Na vrtu mojih staršev so rasle vrtnice. Nekoč sem v šoli smela igrati Sneguljčico, čeprav sem imela svetle lase. Nikoli nisem mogla pozabiti občutka, ko sem pred vsemi tistimi ljudmi stala na odru naše šolske avle.

Imela sem dve poletni obleki. Ena je bila bela in potiskana z veliki cvetovi plavice. Večerne obleke nisem imela. Dvakrat v življenju sem pila penino. Prvič je bilo na moji birmi. Drugič pa, ko mi je vojak, ki sem mu pisala, poslal paket iz Francije.

Igla na višinomeru je trepetala kot kazalka tehnic. Oblak eksplozije je zadel v steklo kabine in se razblinil. Leteli so skozi baražno zaveso flaka. Kosmi

dima so viseli v zraku. Edini hrup je prihajal iz motorjev. Eksplozij niso mogli slišati.

Ohm je preko pilotove rame strmel v armaturno ploščo. Če bi strmoglavili, je imel do najbližje odprtine šest korakov. Razen v primeru, da bi granata zadela posodo za gorivo in bi zgorel. Pomislil je: »Moj ded je obiral bombaž. Moj oče je skupaj z belci odšel na vojno. V Harlemu so mu postavili spominsko obeležje, na katerem je pisalo: Jaz sem svoboden človek.«

Noge so se mu tresle. Gumijasta obloga na tleh je vse skupaj utišala. Tresavica ni bila zaradi motorjev.

Medtem ko sta moja žena in moj sin Abraham spala, se je zgodilo. Med mano in mojo ženo leži morje, tuja ženska pa sploh ne pripada moji rasi. Gospod pravi: »Greh obiskuje očetov krivico nad sinovi in vnuki do šestega in sedmega pokolenja.« Vedel je, kaj to pomeni. Njegove velike dlani so se sklenile na zaboju streliva, da bi molile: »Odpusti mi, saj ne morem drugače. Jaz sem šibek in v Tvojih rokah.« Ko se je ozrl preko kazalke števila vrtljajev, je videl horizont.

Pod njimi na tleh se je razcvetela fontana. Sestavljali so jo svetleči izstrelki, ki so ugašali pod njimi. Za lahki flak so bila letala previsoko. Granate jih niso mogle doseči.

»Jezus,« je molil. »Moja žena za tuje ljudi lika perilo. Pravijo, da je pridna. Abraham bo kmalu star sedem let. Mojemu očetu so postavili spomenik. Moral bi biti iz brona. Zbrani denar je zadoščal le za

mavec. Morali bi ga pobarvati. Po enem letu sem to storil sam.«

Molil je: »Odpusti mi. Če je to moja zadnja ura, bom umrl kot grešnik.«

Sedaj so morali markirati cilje. Vseeno mu je bilo. Upal je, da se ne bodo prikazala lovska letala. Misli ga niso več ubogale. V tistem trenutku ni bilo nič tako pomembno kot molitev. S sklenjenimi rokami je mrmral predse.

Slišal je glas: »Ohm, prevzemi Strehenovo mesto. Rad bi govoril z njim!«

Kapitan Lester je govoril po interkomu, njegov glas je odmeval v slušalkah. Molitve je bilo konec.

»Razumem, Sir!«

Obrnil se je. Preko kril je videl nos naslednjega letala. Mimogrede se je dotaknil ramena drugega pilota, nato je zapustil kabino.

14
15

Bolnica je ležala v postelji.

Zaradi vodenice je bila tako zabuhla, da je komaj dihal. Žimnica je bila zveržena. Sive lase je imela spuščene. Na njenem čelu so bile potne srage. Kristus je gledal dol na njo. Blag obraz moža v dolgem ogrinjalu. Stal je na oblaku. Ta uokvirjena grafika je visela na steni. Sirene so umolknile. Božji sin se ni mogel premakniti.

Odprla so se vrata. Vstopili sta žena v žalni obleki in dekle, ki je prineslo stol. Skupaj sta bolnico dvignili s postelje.

Brez besed sta jo podržali v rokah. Svetel koder je padel dekletu na čelo, skozi odprto okno je zapihal

veter, v daljavi je bilo slišati zamolklo bobnenje. Bolnico sta namestili na stol in ga odvedli ven. Razmetana postelja in grafika sta ostali tam.

Dekle in žena sta tovor odnesli po stopnicah. Stol z bolnico sta s težavo, stopnico za stopnico, nosili navzdol. Nadstropje niže sta morali počivati. Iz hiš zadaj so odmevale salve strelnega orožja. Žena in dekle sta na podestu odložili stol. Vsakokrat ko so se zaslišali streli, se je zatresel.

Do kletnih vrat je bilo še sto stopnic.

Dekle se je prijelo za čelo. Znoj ji je lil po hrbtu. Bolnica je zastokala. Iztegnila je oteklo roko, pomahala je skozi zrak in pokazala na železni križ.

»Moj sin,« je zaječala.

»Ne zdaj!«

Dekle se je nagnilo naprej. Naramnica obleke ji je zdrsnila prek ramena. Zadrgnila se ji je prek ključnice. Na mestu, kjer se je dotaknila roke bolnice, je ostal madež.

Dekle ji je na silo odtegnilo roko.

»Pustiva jo,« je nenadoma rekla žena.

»Tukaj?«

Dekle se je obrnilo stran. Iz okenskega okvirja se je odlomila steklena črepinja. Padla je na tla.

»Ja, tukaj.«

Noge bolnice je pokrivala odeja. Dekle jo je pogledalo.

»Naj bo, torej!«

»Ali bo jokala?«

Dekle je odgovorilo: »Seveda bo.«

Izpod odeje je zdrsnil križ. Padel je na tla. Bolnična napihnjena roka je tipala po zraku. Dekle je pobralo križ in ji ga podalo.

»Spravi ga!«

Žena je rekla: »Preveč tvegava takole.«

»Ampak kar sva se namenili, je kruto!«

Sunek vetra je zažvižgal skozi okno. Po strehah so zažvenketali šrapneli. Dekle in žena sta se istočasno sklonili. Dvignili sta stol, ki se je zamajal.

Iz prsi bolnice se je izvil vzdih, nato je padla naprej. Po stopnišču, s podesta na podest, z glavo naprej. Njeno telo je udarjalo ob stopnice. Ustavila se je šele ob naslednjem oknu in z razkrečenimi nogami obležala.

Poročnik je v temi udaril ob beton. Zeblo ga je. Kadar koli je sedel v temi, ga je zeblo. Mrazilo ga je od tal navzgor v podplate in više skozi trebuh do hrbta. Čutil je, kako mu znoj moči srajco.

Odprl je usta, kar tako, da bi nekaj počel, ko je neki glas rekel:

»Sovražne formacije so se umaknile z radijske zveze!«

Kapljice vode so se spustile s stropa in padle na njegovo dlan. Dvignil je nogo in se dotaknil mize.

»Ali naj odprem vrata?« je nekdo vprašal.

»Ne,« je hitro odgovoril, »ni še mimo.«

Stena je bila na otip vlažna. Tam, kjer je sedel radiotelegrafist, je bilo nekaj svetlobe. Čakal je, da se mu bodo oči privadile. A ni mogel razbrati ničesar. Vsenaokoli je bila tema. Nekje je tiktakala ura.

Pomislil je: »Mrtvi ne potrebujejo ure.« Uro je vzel, čeprav je truplo že razpadalo. Prasketanje zunaj je postalo tišje. Nekdo je s prsti pobobnal po mizi. V radiotelegrafistovi slušalki je glasno spregovorilo v amerikanščini: »I'll report you!«

»Zdaj je konec,« je šepnil radiotelegrafist in bobnanje s prsti je prenehalo.

Poročnik se je nehote nagnil naprej. Ura je tiktakala. Štela je sekunde.

»To,« je pojasnjeval glas za mizo, »to ne pomeni nič. Formacija lahko še vedno spremeni smer leta.«

»Lokacija?« je vprašal poročnik.

»Šestdeset kilometrov zahodno,« je javil operater.

»Koliko je ura?«

Uprasnila se je vžigalica. In zaslepila poročnika. Za delček sekunde je opazil golo žarnico, ki je visela s stropa.

Glas za mizo je rekel: »Dve minuti čez eno. Vlak bi moral odpeljati.«

Vžigalica je ugasnila. Znova je bila popolna tema.

»Kakšen vlak?« je vprašal operater.

»Z mojo ženo in otrokom!«

Radiotelegrafist je odmaknil svoj stol. »Že zdavnaj bi ju morali poslati iz mesta.«

Zunaj na betonu se je razblinil sikajoč plamen. Trije kamni so zaporedoma prileteli v železna vrata. Slišati je bilo kot signal. V slušalkah se je nenadoma pojavil glas: »Trainstation! Bridge! Give him description!«

»Cilje markirajo,« je povedal poročnik. Žarnica na stropu je zažarela. Cvrčanje fosforja je prenehalo. Od vrat je zasmrdelo po dimu.

»Zakaj ne sprožite alarma?« je vprašal glas od mize.

»Zmeraj isto,« je pojasnil radijski operater. »Mi smo del skrivne topniške baterije.* Naš ukaz za ogenj pride zadnji trenutek.«

Žarnica je začela utripati. Nato je ugasnila. Poročnik je pogledal operaterja.

»Informacija o lokaciji?«

»Petdeset kilometrov zahodno!«

Glas za mizo je rekel: »Ali veste, da ‚trainstation‘ pomeni železniška postaja?«

»Ja.«

Žarnica je močno zasvetila. Zaslepila je vse tri. Telegrafista, poročnika in moškega v civilni obleki. Zdajci je skočil pokonci in vprašal: »Ali grem lahko na železniško postajo?«

Ne da bi se obrnil, je poročnik odgovoril: »To je prepovedano.« Štrcelj roke ga je bolel. Pogledal je na tla pred sabo. Ko je dvignil oči, se je uzrl v ogledalu. Najboljše zdravilo za sočutje. Pomislil je: »Če ga bom pustil, se ne bo več vrnil.« Na bradi je imel rano. Nanjo je prilepil papir, da bi zaustavil kri. Naredila se je krasta. Odlepil je papir in znova začel krvaveti. Ko se je opazoval v ogledalu, je pomislil na dijake zgoraj. Mogoče je bolje, da ima pod spodnjo ustnico kri. Namesto papirja.

* Baterija je osnovna vojaška enota v topništvu, ki šteje do dvajset mož.

Streneh en se je naslonil na ogr odje ležišča za bombe. Nad njim je bil jašek, ki je vodil do kupole s kabino z mitraljezom. Skozi opazovalno okno je pogledal dol na mesto. Med letalom in tlemi je visela plast meglice. Skoznjo so se bliskali ognji z ustij topovskih cevi. Svetili so kot žarometi, a ta svetloba je bila smrtonosna.

Megla se je razkadila. Na tleh daleč spodaj so se združili železniški tiri. In izginili pod streho železniške postaje. Iz majhnih vagonov so tek le drobne pike. Pred nevidno oviro so zastale in se združile v gručo. En sam neposreden zadetek, in vse se bo obarvalo. Rdeče, v barvo mesa. Kriki ne bodo dosegli neba. Leteli so na višini štirih milj.

Vrste hiš so bile nanizane druga za drugo. Trg. Ruševine. Obr is stolpa s flakom. In znova so leteli čez pokopališče. Raztreščene, kot bombaž bele krogle izstrelkov so hlastale za avionom. Nevarno blizu so bile. Ko je Streneh en vstopil v kabino, je videl tresočo se iglo višinomera.

»Sir, ste hoteli govoriti z mano?«

»Interkom,« je odgovoril kapitan. »Povežite se. Zaradi vas nočem ostati brez glasu!«

»Razumem, Sir.«

Streneh en si je povezn il na glavo usnjeno čelado, ki mu je predtem visela na prsih. Ob repu letala se je razpočila težka protiletalska granata. Krila so se za trenutek upognila naprej, v zraku med propelerji se je zaslišal nenavaden šum, nato pa se je letalo zravnalo in letelo dalje, kot bi se ne zgodilo nič.

Glas kapitana v slušalkah: »Ves naš drek ste zelo očitno namerno odvrgli na pokopališče. Pričakujem pojasnilo!«

Postave, zaboje z municijo in štiricevni flak je ob-
livala jarka dnevna svetloba. Orožje je bilo uperjeno
v nebo. Sonce je sijalo na ploščad. Med nebom in
zemljo ni bilo senc. Velikanski gol bunker* je štrlel
čez strehe hiš. Ne para, dim se je dvigal z ulice. Oblak
ni dosegel četrtega nadstropja stolpastega bunkerja.
Postave so se premikale po ravni strehi. Pod njihovi-
mi nogami so dihali ljudje. Skozi beton se ni slišalo
niti glasu.

»Pojejte zdaj svojo čokolado!« je ukazal poveljnik
topniške enote.

Pogledal je na vrh, kjer je bila njegova posadka.
Dvanajst bombnikov je preletelo bunker. Brnenje
motorjev je potihnilo. Veter je s pokopališča zanesel
sajasto zračno zaveso. Če bodo imeli srečo, jih bo
prekrila in skrila.

Polnilec, tisti, ki nabija orožje, je razlagal: »Pred
napadom človek ne sme jesti.« In dodal: »Zato ker te
lahko zadene v trebuh, pravi moj oče.«

* »Visoki bunker« ali »protiletalski stolp s flakom« je bil masivno
štirinadstropno betonsko zaklonišče pred zračnimi napadi. V njih je
lahko našlo zatočišče tudi več tisoč ljudi naenkrat. Na strehi zaklo-
nišča je bila ploščad, na njej pa je bila nameščena protizračna arti-
lerijska baterija (flak). Zgradili so jih leta 1943 in 1944 v Berlinu,
Hamburgu, na Dunaju in v drugih večjih mestih rajha, kjer so se
nekateri ohranili do danes.

Nad strehami je zadonelo, kot bi udarjalo po gongu. Težka baterija je odprla ogenj. Obrnjena je bila proti severu.

Poveljnik je vprašal: »Koliko si star?«

»Petnajst!«

Tam, kjer je čez nebo letela eskadrilja, so se pojavili majhni oblaki. Eden od bombnikov se je zamajal, a to je bila le optična prevara. Letalo je ostalo v formaciji, v zraku.

»Pojejte zdaj svojo čokolado!« je ponovil poveljnik. »Upam, da ni vaša zadnja,« je pomislil. S škornjem je potegnil po betonu, čez rdeč madež. Dvanajst ur je bil star, ta madež. Na betonski strehi ni bilo vode.

»Če tako ukazujete, gospod naddesetnik,« je rekel polnilec.

»Jej!«

Eskadrilja se je nepričakovano pojavila na nebu nad železniško postajo. Črne pike so padale iz letal in eksplodirale v zraku. Tam, kjer jih je razneslo, se je vlekel dim. Poveljnik je pomislil: »Čokolada vsebuje kofein.« Tudi sam je vzel košček. Medtem ko je jedel, je sumničavo opazoval njihove oči.

Poslušno so žvečili. Čelade so jim vedno znova drsele na obraze.

Ukazal je: »Zategnite si paščke pod brado!«

»Razumem!«

Odgovorili so istočasno. Poslušno so storili, kar je zapovedal. To je bilo najhujše.

Če bi jim sedaj ukazal: »Skočite dol na cesto ...«

Naenkrat so se, kot bi zarjovele živali, zaslišale topniške salve. Čakal je na šrapnele, a jih še ni bilo. Samo sajasta zavesa je bila zdaj blizu. Nobene potrebe ni bilo, da bi se zaščitili. Eskadrilje štiricevno protizračno orožje nianimalo.

»Zakaj nismo streljali?« je vprašal polnilec.

»Mi streljamo samo na lovska letala!« Pogledal je skozi vizir. Sajasti oblak je zaneslo višje, da mu je zakril pogled. Med lafeto* in cevjo je videl strehe. Samo tramovi so bili, skodle je odneslo. Manj kot petdeset metrov stran je stala zогlenela konstrukcija. Zakaj se ni zrušila, je uganka.

»Ali morate izprazniti mehurje?«

»To nima zveze s tem, da bi jih lahko zadelo v trebuh,« je pomislil.

Hrup motorjev je bil znova glasnejši. Blizu kasarne se je oglasil osamljen top. Strelji so votlo bobneli. Njegovi strelci so rade volje odšli do roba ploščadi. In se olajšali. Dvajset metrov niže je žuborelo po kamnih. Na ulici ni bilo nikogar. Ploščad je bila brez ograje. Na robu je navzdol vodila železna lestev. »Morišče nima vhoda,« ga je prešinilo.

»Ko se bo začelo,« je zaklical, »mislite samo na svoje delo in mi nikar ne glejte v nebo!«

Šrapneli so cvrčali skozi zrak. Strelci so se nepripravljeno sklonili in prestrašeno poglobili po tleh. S široko odprtimi očmi so bili znova na nogah.

»Ne bomo, gospod naddesetnik!« so odgovorili vsi štirje in si zapenjali hlače. Dodatne razlage bi bile

* Lafeta je spodnji del, podstavek artilerijskega orožja.

odveč. Vse bi pozabili. Sajasta zavesa se je prevalila čez rob ploščadi. Ko jih je eskadrilja preletela drugič, so stali v temi. Črna plast je prekrila vizir. Hrup motorjev je postal glasnejši. Zdelo se jim je, da so letala vsenaokoli. Eskadrilja je letela čeznje, vsi štirje pa so bili zmedeni kot otroci. Zatekli so se pod top in se oprijemali podstavka.

»Moj bog,« je rekel. Na jeziku je začutil saje in utihnil.

Ko se je sopara razkadila, je imel črne roke. Obrišal je vizir. Zdaj ne bo več dolgo. Vsepovsod nad mestom so viseli dimni signali. V soncu so se svetili vijolično. Le na postaji je lokomotiva izpustila paro. Snežno bela se je dvigala v nebo. Ogenj topniške baterije na severu je postal močnejši. Po bližnjih strehah so prasketali šrapneli. Opečnati strešnik se je zatresel in spolzel s strehe, nato je padel na cesto. Raztreščil se je na tlaku. Iz kasarne se je v nebo dvignil rdeč balon.

Polnilec je zašepetal: »Kaj je to?«

»Nastavitev merilnih naprav!«

Poveljnik baterije je zaslišal tiho brnenje nad horizontom. Zarezalo je skozi bučanje motorjev eskadrilje, skozi zamolke detonacije topov in skozi tišino.

»Zdaj se moramo privezati!«

Sklonil se je in pobral vrv, ki je visela s topa. Ovil si jo je okoli trebuha.

Tokrat je polnilec nemudoma poslušal.

Okno je bilo odprto. Gospod Cheovski je stal pri mizi v dnevni sobi in gledal ven. Nepremično je strmел v pročelje hiše na drugi strani ulice. V nize oken

brez šip. Bilo je kot odrevenelo, brez življenja. Obut je bil v lakaste čevlje. Na sebi je imel temno obleko.

»Zdi se mi, da prihajajo«, je rekel svoji ženi. Sedela je ob oknu s prekrizanimi nogami. V rokah je držala čipkast prt. Še nikoli je ni videl tako tihe.

»Ja!« Pogledal je na stoječo uro. Nihalo je zamahovalo sem ter tja. Detonacije topniških granat, grmenje motorjev, streli protiletalskega orožja, vse je bilo glasnejše od tiktakanja ure.

Rekel je: »Stopiva na sredo sobe!«

»Če tako misliš!«

Čipkasti prt ji je zdrsnil iz rok in padel na parket. Več kot to, da ga je pobral, ni mogel storiti. Tla so bila sveže zloščena. Ko je vstala, ji je ponudil roko. Na sebi je imela večerno obleko iz brokata.

»Tukaj ob mizo se postaviva!«

»Ja, Dessy.«

Stopila je na drugo stran mize in se obrnila k njemu. Pogledal jo je v oči. Lestenec nad njima se je pričel tresti. S stropa se je odluščil košček barve in odpadel. Spustil se je na bel namizni prt. Na cvetlični vzorec v damastu. Nazadnje je ta prt uporabila, ko so njihovega najstarejšega povišali v stotnika. *Dovolite, gospod stotnik, da vam dolijem!* Walterjev glas je skozi ropot motorjev zvenel v njegovih ušesih. A Walter ni mogel več ničesar reči, in mrtvi ne pijejo.

Nikoli se ni končalo. Z rokami si je pomel oči. V vitrini so se bleščali vinski kozarci. Čez steno se je raztezala razpoka. Povsod je obrisala prah.

»Slike?« je vprašal, ko se je ozrl po praznih stenah.

»Ali si slike ...«

»Raje ne govoriva o tem.«

Skozi okno je padel sončni žarek. Parket je zasijal. Rekel je: »Sem samo mislil.«

»Kaj?«

»Da bi vse pustila, kot je bilo.«

Z rokami je pobožala čipkasti prt. »Zažgala sem jih. Bolje je tako.«

»Seveda, Dessy.«

Ni vedel, kaj naj bi še rekel. Njun dogovor, da o tem ne bosta govorila, je ohromil vsako besedo. S slabotnim pokom se je sesula okenska šipa. Steklo je zažvenketalo, gospa Cheovski je trznila.

»Saj ni nič.« Skušal se je nasmehnuti. Utrudljiva naloga, za katero se je zelo potrudil, a mu kljub temu ni uspelo. Oči je upirala v namizni prt. »Daj, reci mi še enkrat Dessy!«

»Z veseljem.«

»Že dolgo me nisi tako poklical.«

»V tem času se je veliko spremenilo.« Ni pogledal na uro, a je vedel, da se je kazalec premaknil. Čas se je iztekal. Prehitro je prišlo. Ulica je bila zapuščena. Ostala sta samo še onadva.

»Se ti zdi?«

»Prav gotovo!«

Pročelje hiše na drugi strani mu je zakrivalo pogled v nebo. Prazne okenske odprtine. Sto votlih oči je bilo usmerjenih sem čez. Na slavnostno pogrnjeno mizo, na prazna mesta na zidu. Gospa Cheovski je nenadoma vprašala: »Kaj misliš, ali bi zaigrala bridž?«

»Bridž! V dvojce? Saj veš, da to ni mogoče.«

»Ni mogoče?« Nekoliko je sklonila glavo. »Prosim, prinesi karte.«

»Dessy, to nima smisla.«

Parket na tleh se je zatresel.

Gospod Cheovski se je bal, da bi lahko lestenelec popustil in zgrmel. Otročji strah, a tako se začne.

»Torej nočеш?«

»Dessy!« Presenečeno ji je zrl v obraz. »Ti si se našminkala!«

»Ja. Ali sem prestara za kaj takega?«

Oba sta molčala, dokler ni zmajal z glavo. Slišal se je reči: »Ne, samo dolgo časa je že.«

»Ali mi boš izpolnil željo?«

»V dvojce! Saj ne bo šlo!«

»Igrala bova v štiri,« je odgovorila. »Ti z Walterjem. Jaz z Rudolfom.«

Rekel je: »Zdi se mi, da nimamo več kart.«

»Imamo.«

»Kje pa?«

»V kredenci!« S prsti je z mize pobrisala peščena zrnca. »Pri kozarcih za vino.«

»Prav!« Obrnil se je. Počasi je stopil tri korake do kredence. Trudil se je, da bi izpolnil željo. Iluzija. Pomislil je: »Čas teče. Čas vsekakor teče.«

»Oprostite,« je še lahko odgovoril Strenhen, ko se je izza oblakov pojavila senca in kot kragulj strmo glavila proti bombniku.

Strelec v mitralješki kupoli je zavpil: »German!« Rodil se je v Illinoisu. Zelo je bil ponosen na svoje zobe. Vsak dan je napisal pismo, ki ga je vselej končal

z besedami: »Mama, naj te ne skrbi zame!« V tem trenutku to ni pomenilo nič.

Enajst mož v letalu je slišalo, kako ga je doletela smrt. Njegov naglavni mikrofoni jo je posredoval v njihova ušesa. Za delček sekunde je tiho zajokal kot otrok. Nato je utihnil. Njegova smrt je bila preprosta.

Bombnik je imel srečo, saj je Nemec prepozno pritisnil sprožilec. Ogenj iz topov v krilih je odneslo previsoko, šrapneli strojnice so zadeli le kupolo. Prebojno strelivo je treščilo naravnost v vrtljivo ploščad lafete. Kopito strojnice je zdrsnilo strelcu z ramena in ga treščilo v čeljust. Skoraj brez bolečin je izgubil trideset zob. Eksplozivni izstrelek se mu je zaril v prsi in mu z reber postrgal pljuča. Rana je zazijala od desne ključnice do leve prsne bradavice. Dva litra krvi je bruhalo na plan. Zapljusnila je na smrt prestrašenega Strenehena, ki je prav tedaj skočil iz kabine in se znašel pod jaškom strojničnega stolpiča.

Kapitan Lester je zakričal: »Watch out!«

V mislih je imel lovsko letalo, ne krvi. A Nemec je že izginil v oblake.

Ohm je čepel pri vodoravnih nabojnikih. Jecal je: »Jezus! Jezus!« Njegov obraz je bil svetlo siv. Vsi so lahko poslušali njegov pojoči glas. Strenehen ga je brcnil v obraz. Po nesreči. Truplo je sključeno ležalo v odprtini. Strenehen ga je moral z iztegnjenimi rokami odriniti, da se je lahko vzel v kupolo. Segel je v vroče meso. Med prsti je zatipal kos sapnika. Ko se je s telesom zavihtel v stolpič, ga je skozi razbita stekla bičal veter, ki je razpršil kri in ga oškropil po obrazu. Stekla na očalih so se zamazala, da skozenja ni videl

skoraj ničesar. Zazdelo se mu je, da je na ustnicah okusil nekaj sladkobnega. Z hrbtno stranjo dlani si je obrisal očala. Pokleknil je na mrtvega in lafeto umestil v vrtljivo ploščad. Skušal je obrisati vizir. Razen robca ni imel ničesar, s čimer bi si lahko pomagal. Ta robec je svojim vojakom poklonila župnijska cerkev v Bardlyju. Premajhen je bil za vso tisto kri. Ko je vse pripravil, je potisnil noge mrtvega skozi jašek. Pustil, da je zdrsnil navzdol. Pred Ohmove noge. »Naj ga on pospravi,« si je mislil. Če sedaj pride Nemec, bo dobil svoje plačilo.

Truplo pod njim se je prevrnilo in Nemec je prišel. Tokrat se ni mogel skriti v oblake. Kljub temu ni spremenil taktike. Kot puščica se je izstrelil od strani in se približal nosu letala. Strehen je vedel, kaj namerava Nemec. Bombnikova šibka točka je bila takoj za pilotsko kabino. Ena granata iz topiča lovskega letala na tisto mesto in sredi neba se bodo razleteli.

Kdor zadene prvi, je zmagovalec.

Letali sta se zapodili drugo proti drugemu. Če se lovec ne bi zadnji hip izmaknil, bi se zaleteli. Znova sta se približali.

»Zdaj,« se je utrnilo Strehenu. Pritisnil je sprožilec. Nemec je bil na muhi. Tri strojnice so bile natančne. Meril je v pilota. Noben strel ni šel mimo. Svetlobne nitke so švigale proti cilju.

»Hitro bo umrl,« je pomislil. Hitreje! Predstavljal si je, da šteje strele. Šestdeset zadetkov v sekundi.

Naenkrat je bil rep tistega drugega letala nad njim. Zasvetil se je nad kupolo. Trup. Senca, konec sence, nebo. Letali se nista dotaknili. Nemec ni streljal.

Strenehen je obrnil lafeto. A mu ni bilo treba streljati. Dvesto čevljev niže se je lovec prevrnil. Nato je padel, v brezkončnost. V središče mesta.

Strenehen je rjovel: »I've killed him! I've killed him!« Srečen je bil. Za sekundo je bil brezmejno srečen. Dokler ni zagledal krvi na svojih rokah in mu je postalo slabo.